

СПРИЙМАННЯ

Сприймання – психічний процес, що полягає у відображенні предметів і явищ об'єктивної дійсності й внутрішніх станів організму при безпосередній дії подразника на відповідні органи чуття.

EXPOSURE 033

**З
Н
А
Ч
Е
Н
Н
Я

С
П
Р
И
Й
М
А
Н
Н
Я**

Є джерелом наших знань про оточуючу дійсність.

Є необхідною умовою орієнтування в навколишній дійсності.

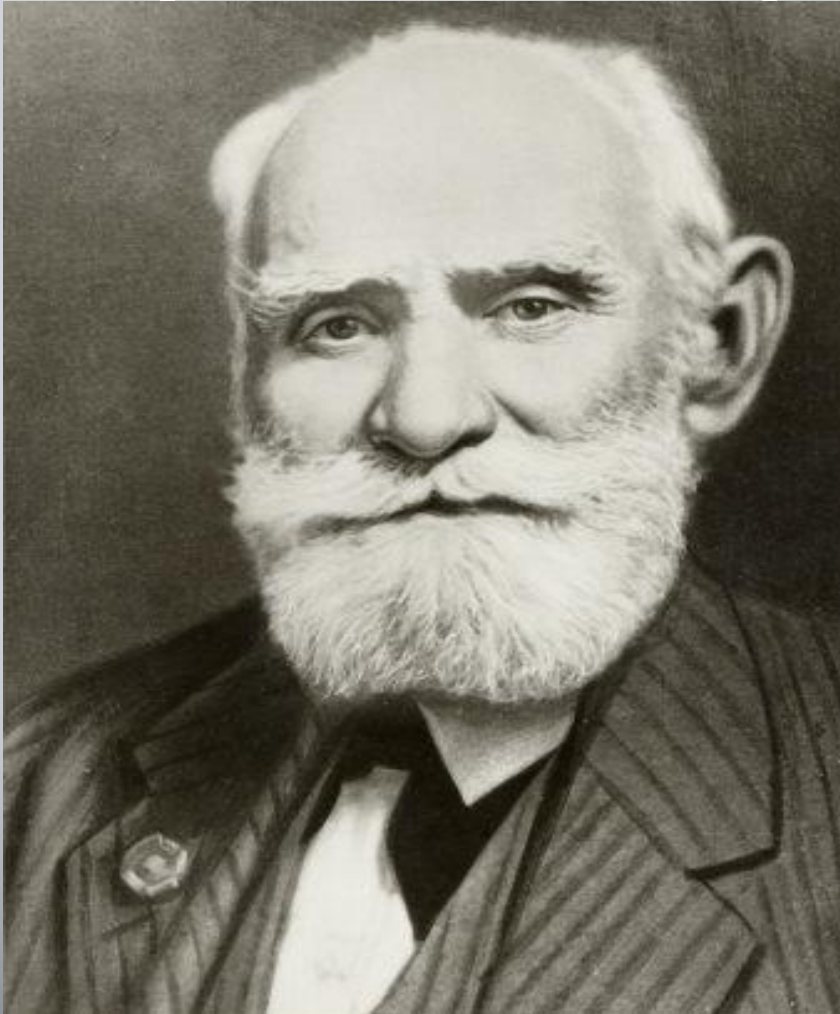
Є результатом складної аналітико-синтетичної роботи мозку.

Є якісно новою ступінню чуттєвого пізнання з властивими йому особливостями.

Розглядається як психічна діяльність, яка забезпечується за допомогою дій. Такі дії називаються пошуковими.

Ті дії, які спрямовані на глибше, повніше, точніше пізнання предметів і явищ, називаються перцептивними діями.

Внесок у вивчення процесу сприймання зробили:

(1849-1936)

- **І.П. Павлов** показав, що в основі сприймання лежать умовні рефлекси.

- ***І.М. Сеченов***
відзначав, що
сенсорні й рухові
тимчасові апарати
в процесі набуття
досвіду
з'єднується в
єдину
відображувальну
систему.

(1829- 1905)

- **П.К. Анохін, М.О. Бернштейн** показали, що сформовані перцептивні образи обумовлюють зворотну аферен тацію й регулюють протікання виконавчої діяльності.

П.К. Анохін
(1898-1974)

М.О. Бернштейн
(1896-1966)

- **М.Н. Денисова, Н.Л. Фігуріна** дослідили, що бінокулярна фіксація розвивається протягом перших трьох місяців життя дитини.
- **І.Є. Гібсон і Р.Уорк** провели дослід з дітьми від 6,5 до 14 місяців на сприймання глибини. Досвід говорить про ранній розвиток механізмів зорового сприймання глибини.

Фізіологічні основи сприймання

Фізіологічною основою сприймання є умовно-рефлекторна діяльність внутрішньоаналізаторного і міжаналізаторного комплексу нервових зв'язків, що забезпечує цілісність та предметність об'єкта сприймання.

Властивості сприймання

Предметність

Виражається у співвіднесенні відомостей, одержуваних із зовнішнього світу, до цього світу.

Цілісність

Сприймання є завжди цілісний образ предмета.

Структурність

Сприймання не є простою сумою відчуттів. Ми сприймаємо фактично абстраговану від цих відчуттів узагальнену структуру.

Константність

Завдяки константності ми сприймаємо оточуючі предмети як відносно постійні за формою, кольором, величиною тощо.

Вибірковість

Проявляється в переважному виділенні одних об'єктів у порівнянні з іншими.

Осмиленість

Сприймання у людини тісно зв'язане з мисленням, з розумінням сутності предмета.

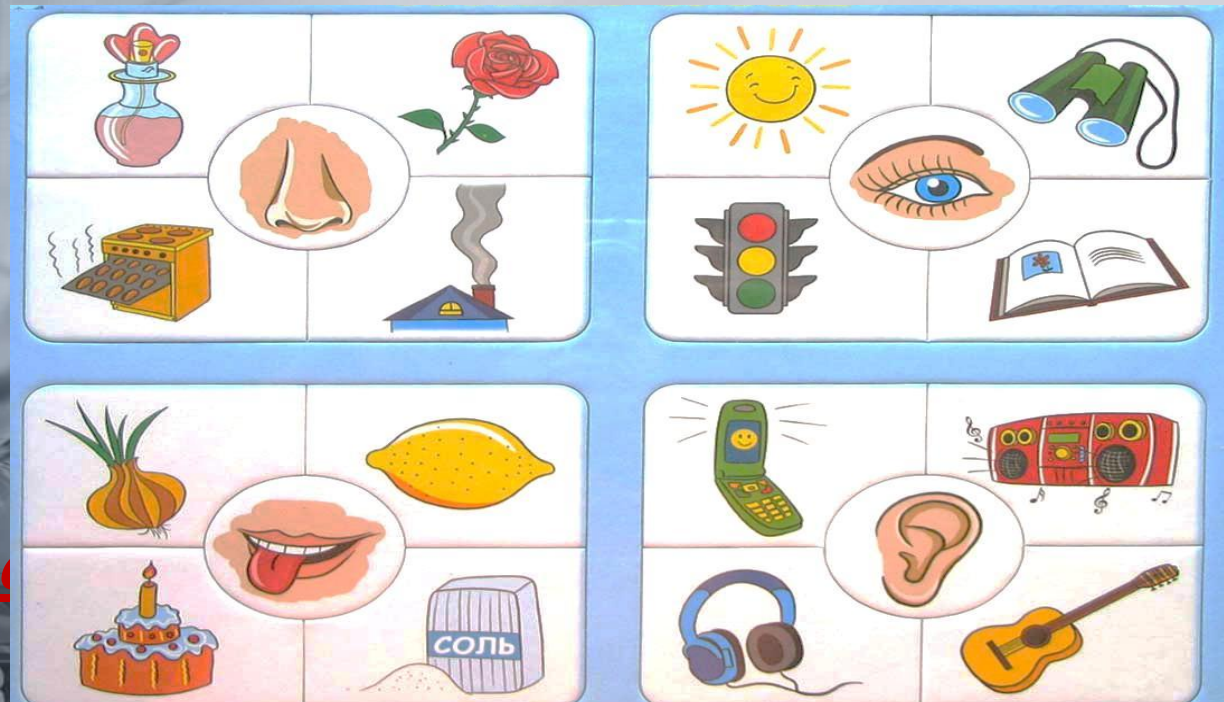
Сприймання – складний процес, який зумовлюється не тільки об'єктивними, а й суб'єктивними чинниками. Сприймає не саме око чи вухо, а конкретна людина. Залежність сприймання від змісту психічного життя людини, від особливостей її особистості, від її індивідуального досвіду називається **аперцепцією**.

Прикладом вияву аперцепції є сприймання однієї й тієї ж людини представниками різних професій: філолог зверне увагу на вимову, фотограф – на зовнішність з приводу фотогенічності, лікар помітить ознаки певного захворювання, модельєр зверне увагу на правильність пропорцій фігури.

Види сприймань

У сучасній психології існує кілька підходів до класифікації сприймання. В основу однієї з них покладено відмінність в аналізаторах, які беруть участь у сприйманні. Відповідно до того, який аналізатор (або яка модальність) відіграє у сприйманні провідну роль, розрізняють

- Зорове
- Слухове
- Дотикове
- Нюхове
- Смакове
- Кінестезичне

Залежно від конкретного змісту об'єктів виділяють

сприймання явищ природи

сприймання техніки

сприймання усної мови

сприймання сценічних вистав

сприймання наукової і художньої книги

сприймання музики

сприймання кінофільмів тощо

*Критерієм іншої класифікації
сприймання є форми існування
матерії: простір, час і рух. Відповідно
до цього виокремлюють*
сприймання простору,
сприймання часу і сприймання
руху.

Простір.....

Час.....

Рух...

У сприйманні простору у свою чергу розрізняють сприймання величини, форми, об'ємності й віддаленості предметів.

Сприймання часу це відображення довготривалості й послідовності явищ і подій.

Сприймання руху це відображення напрямку швидкості просторового існування предметів.

Виділяють ще такий вид сприймання, як **сприймання людини людиною** – це сприймання дій, рухів, вчинків, діяльності людини, пізнання інтересів, почуттів, звичок, переконань, характеру, здібностей особистості.

В залежності від мети сприймання і вольових зусиль виділяють:

- **Довільне сприймання** — свідомо спрямовується і регулюється особистістю.
- **Мимовільне сприймання** — складається в ході взаємовідношень людини з середовищем незалежно від її свідомого наміру.

Поняття ілюзії

Ілюзія (лат. *illusio* — обман, помилка) — викривлене, хибне сприймання дійсності. Проте ілюзію слід відрізнити від галюцинації, при якій реального зовнішнього об'єкта, як правило, немає.

- *«Великое множество проблем, на первый взгляд неразрешимых, тотчас исчезает, как только мы решаемся отказаться от представления, будто люди всегда осознают мотивы своих действий, мыслей и чувств; на самом деле их истинные мотивы не обязательно таковы, как им кажется».*

(Еріх Фромм)

EXPOSURE 033

Види ілюзій

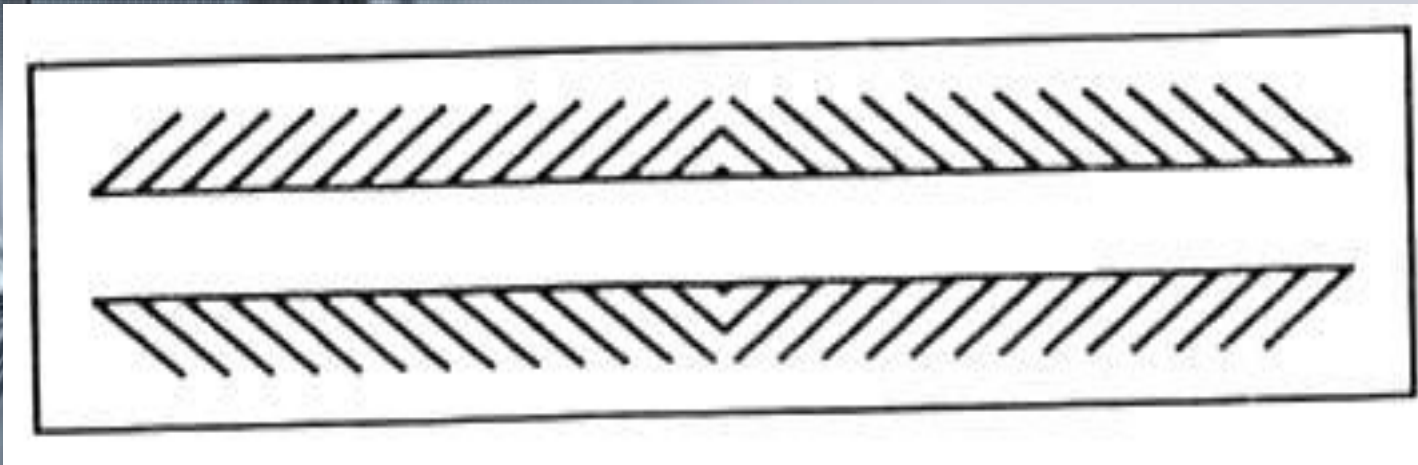
*Відповідно до органу чуття
виділяють наступні види ілюзій:*

- ✓ *Оптичні (зорові). *
- ✓ *Слухові.*
- ✓ *Тактильні.*

Приклади оптичних ілюзій

На малюнку за рахунок яскравості кольорів білий квадрат здається значно більшим відносно чорного квадрата на білому фоні.

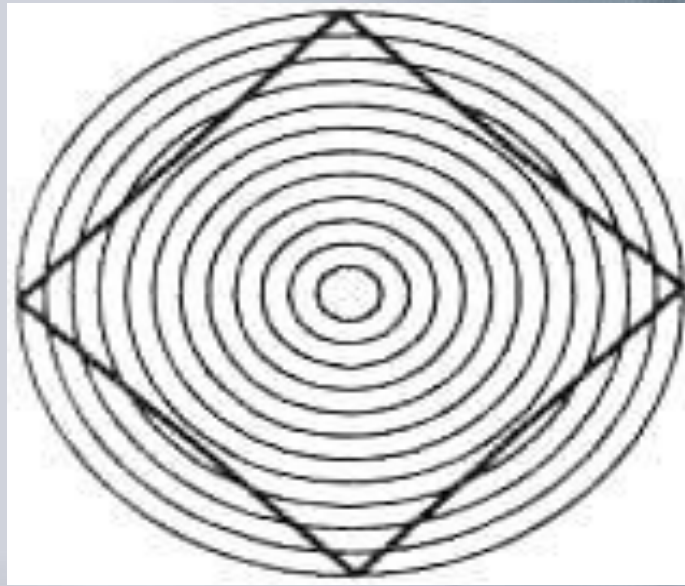
Гострі кути завжди здаються більшими, ніж є насправді, і тому з'являються певні викривлення в істинному співвідношенні частин видимої фігури. На малюнку паралельні прямі лінії внаслідок впливу фону здаються непаралельними і зігнутими.

Ілюзія Болдуїна

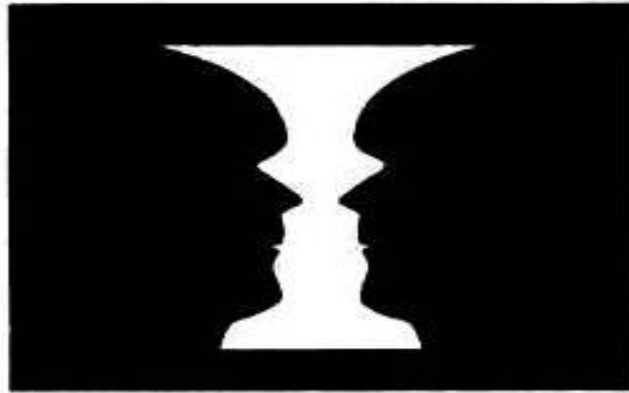

*Яке коло більше?
Те, яке оточене
маленькими колами
чи те, яке
оточене великими?*

*(Коло абсолютно
однакові, хоча коло
обмежене малими
колами здається значно
більшим)*

Іноді зміна напрямку ліній і викривлення форми фігури відбувається через те, що око стежить за напрямками інших ліній, що знаходяться в полі зору. Таким чином, можливі випадки поєднання причин, що викликають ілюзію зору, наприклад, перебільшення гострих кутів і психологічний контраст, або однієї з цих обставин, і того, що погляд рухається по лініях фону. На малюнку прямолінійні сторони квадрата здаються викривленими, а весь квадрат – деформованим.

При сприйманні фігури і фону ми схильні бачити насамперед плями меншої площини, а також плями яскравіші, «виступаючі», причому найчастіше фон нам здається розміщеним далі від нас, за фігурою. Чим більший контраст яскравості, тим краще помітний об'єкт і тим чіткіше видно його контур і форму. На малюнку більшість бачить у першу чергу вазу, а потім два силуети.

Окрему групу становлять ілюзії, викликані певними афектними станами.

Галюцинації – удавані сприймання, що виникають без зовнішнього подразника (реального об'єкта), але сприймаються як дійсні образи реального світу. В їх основі лежать порушення процесів збудження в корі головного мозку (І.П. Павлов). Іноді їх основою є гальмівний процес в корі (Є.О. Попов). Галюцинації проєктуються в простір. Псевдогалюцинації, сприймаються «Внутрішнім зором».

За характером галюцинації поділяються на:

- *слухові,*
- *зорові,*
- *тактильні,*
- *нюхові,*
- *смакові.*

Типи сприймання і спостереження

У людській практиці й при психологічному вивченні особливостей сприймання людей склались знання про наступні основні типи сприймання і спостереження:

- ❖ Синтетичний
- ❖ Аналітичний
- ❖ Аналітико-синтетичний
- ❖ Емоційний

Список використаної літератури

- ❑ Введение в психологию / Под общ. ред. проф. А. В. Петровского. — М.: Издательский центр «Академия», 1996. – 496 с.
- ❑ Максименко С. Д. Общая психология. М.: “Рефлбук”, К.: “Ваклер” – 2004. – 528с.
- ❑ Общая психология: Учеб. для студентов пед. ин-тов / Под ред. А.В. Петровского. 2-е изд., доп. и перераб. М., 1976. 479 с.
- ❑ Общая психология: Учебник / Под ред. Тугушева Р. Х. и Гарбера Е. И. — М.: Изд-во Эксмо, 2006. — 560 с.
- ❑ Павелків Р. В. Загальна психологія. Підручник. К., 2002. – 506 с.